بؤیوتموسن قوجاغیندا ایگیدلرسن
ایگیدلیگی سن دنیایا گتیریرسن
آنایوردویووامیزسان آذربایجان
محمد اشراقی

آتالاسوزلری

تاری کیشی یه چؤره ک آپاریر!

حق ایشگه لر، اوزولمز!

صلوات گوجه باغلیدیر!

حق قاپیدا، ناحق گیره ر ایچری !

حق قاپیدا، ناحق گیره ر ایچری !

شیخ منیم دیر کرامتین بیلیرم!

پولو یئردن ده تاپسان سانا!

پولی چیخینجا جانی چیخیر!

پول پول گتیره ر!

ایل تزه لندی پول تزه لندی!

دئیه سن یئنه پیشیک آسقیریب!

پیشیگی چوخ قیسناسان قاییدار اوزووو دیده ر!

پیشیک کیمی دووارا دیرماشیر!

بیلمجه لر

بیرجه قاریش بویی وار، دام دولوسی تویی وار: قوللوخچه

بیری دئی گه گئدگ، بیری دئی نه گئدگ، بیری ده باشین بیللئی: سو-قوم-لیغ

بیزدن بی ماما چیخدی، ال قویدی داما چیخدی: پیشیگ

بوستاندا وار بی آرواد، پالتار گئییب قات به قات: کلم

بو گوننری آدینه‌دو، آدینه‌نون آدی نه دو، اؤزی سوموی یئی، سوموی‌سوز آدی نه‌دو: تورپاغ

بو گوننری شنبه‌دو، گؤولومه دوشن نه دو، هم اودسوز هم اوجاغ‌سیز، کؤلگه‌ده بیشن نه‌دو: بال

بوخاری آی بوخاری، توسدینی چکر یوخاری، بئش آغساققال اوتوروب، بیر-بیریننن یوخاری: بارماغ

بوینوزی وار مارال دؤیو، قانادی وار قوش دؤیو: چوورتگه

طنز داستان و حکم آذربایجان

❋جوته گئتمز اؤکوزون اولسون ایشه گئتمز اوغلون .
❋جولفا کفن سیز اؤلر.
❋جیلوو گمیریر.
❋جینه بؤرک تیکر، شئیطانا پاپیش .
❋جهنمه گئده ن اؤزونه یولداش آختارار
❋جوجه ننه سیندن سود گؤرمه ییب
❋جیییمن پامبیقلاری الیمه گلیر.
❋چادیراسیزلیقدان ائوده قالیب
❋چایدان کئچنده یان یانا دگیلر

قیماشرلر

عومور کئچیب نه قالیب

رنجدوزان

عومور کئچیب نه قالیب؟ نه وئریبدیر نه آلیب
نیسکیلرین آغریسی اوره ییمده یئر سالیب

اؤزگه بیلدی اؤزوم ده منیمکی یوخ دوزوم ده
سوزوم قالدی دیلیمده آرزیم قالدی گوزوم ده

یالقیز کونول ای کونول عومری -گونو زای کونول
یامان گونده هایینا کیم وئریری های کونول ؟

ای یولجونون هاماشی یول اوزونو ی ولداشی
الین -قولون وار اولسون گورمه یه سن غم داشی

گل ایکیمیز بیر اولاق بیر آچمیشیق بیر سولاق
مجتبی آتان چوخ محبت له بیز دولاق

قارا مجموعه شیخ صفی الدین اردبیلی

دکتر حسین محمدزاده صدیق

بؤلوم ۱۰ .
کلمات و تحقیقات

گئچمیش سایی نین آردی و...
بئیت :
شیر چون در بیشه آید، ره بود بر مرد سخت،
ورنه هر طفلی رود گستاخ در شاخ درخت.
بو بئتین معنی سی بودورکی :آسلان ،چونکی بیشه یه گله، اهل سفره،پول مشکل اولار .اگر بیشه ده آسلان اولماسا، هر اوغلان آغاجین دالینا چیخار، تکلف سیز .
فایده [۲۰]:
حضرت شیخ صفی الدین -قدس سره «-و الذین جهدوا فینا لنهدینهم سبلنا »آیتینده بویوردوکی:مراد سبل دان طریق شریعت دیر و طریق طریقت دیر و طریق حقیقت دیر. یعنی بیر کیمسه کی منیم رضامدا ،جهد ائتمیش اولا، من بو اوچ یولو ،اونا گؤسترم .آممما طریق شریعتی صورتده قطع ائتدیرم . مثلا طریق حج کیمی و غزا کیمی و طلب علم ظاهری کیمی و باطینی سفر مباح کیمی طلب کسب حلالدا.
و طریق طریقتی صفت ایله ائتدیرم . یعنی اولا وقت کی طالیب نفسینی شریعت بندیله بند ائده، صفت اونا منکشف اولار و طریق حقیقتی کؤنول ایله قطع ائتدیرم کی اول طریق ،حققیت طریقی دیر کؤنولدن حضرت عزته . وقتی کی طالب علایق نفسانی و عوایق جسمانی و قاذورات طبیعیه نی قطع ائده، طریق حقیقت ،اونون کؤنلونه منکشف اولار.
رباعی :
سالک به از آن راه که نیکوست رود،
و آن را صفا که لایق اوست، رود.
چون جان پی پوشیده نهد در راهی ،
کان راه دل به خلوت دوست رود .
بو روباعی نین معنی سی بو دورکی : سالیک هر هانسی یول کی ایییی دیر، خوب دور ،وارار. چونکی اؤرتوسوز و پرده سیز قویدو جانی یولدا. لاجرم اول ،اونون کؤنلوندن دوست خلوتینه گئدن یول دور و آیتینده مذکور اولان سبل ،بو ایکی بئیتینده داخی مذکوردور. یعنی سالیک هر یولا گئدر.«ایییی دیر، خوب دور»دئیگیندن مرادی ،طریق عام دیرکی شریعت دیر و صفا یولو دئدیگیندن مراد، طریق خاص دیر کی طریقت دیر .

آردی وار

آشنایی با مشاهیر آذربایجان

پروفسور حمید مولانا (جامعه شناس)

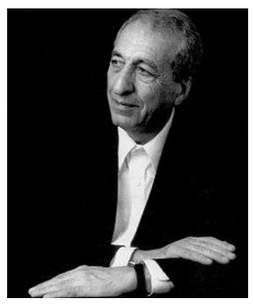

ادامه از شماره قبل و...
تحقیقات مولانا تاریخ روزنامه‌نگاری و اولین روزنامه منتشره فارسی در ایران را ۱۴ سال عوض کرد. او در سال ۱۳۴۲ در تحقیقات خود در کتابخانه موزه بریتانیا در میان اوراق قدیمی و کهنه اسناد آن مؤسسه دو نسخه از اولین روزنامه ایران بنام کاغذ اخبار را که در زمان محمد شاه قاجار در سال ۱۸۳۷ میلادی توسط میرزا صالح شیرازی چاپ و منتشر میشد کشف نمود و عکس نسخه این روزنامه را برای اولین بار با خود در آن سال به ایران آورد. میرزا صالح شیرازی یکی از اولین دانشجویانی بود که در زمان فتعلی شاه قاجار توسط عباس میرزا فرزند او برای تحصیل صنعت چاپ به انگلستان فرستاده شده بود. آثار فیزیکی از این روزنامه در ایران باقی نمانده بود ولی میرزا صالح شیرازی نسخه هایی از آنرا گویا به انگلستان فرستاده بود. (۱۱). مولانا در هیئت تحریر چندین فصلنامه و انتشارات علمی بین‌المللی عضویت داشته است و برخی از کتب و مقالات متعدد او به زبانهای فرانسه، اسپانیایی، لهستانی، ترکی، ژاپنی، چینی، مالایی، اردو و عربی و زبانهای دیگر ترجمه شده است. او به همراه یکی از دانشجویان سابق خود، مؤسس و بنیان‌گذار فصلنامه علمی رشته ارتباطات بین‌الملل هستند که اولین شماره آن در سال ۱۸۹۴ میلادی منتشر شد. مولانا به مدت بیش از دو دهه یکی از سر دبیران فصلنامه ارتباطات ارگان انجمن ارتباطات بین‌المللی آمریکا بوده است.

ادامه دارد

نسخه های خطی ترکی کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی

نگارش: حسین متقی

به سرپرستی :سید محمود مرعشی نجفی

لیلی و مجنون

ناظم:ناشناخته
موضوع :ادب منظوم /**زبان** :ترکی آذری .
آغاز :افتاده «...
چوخ ماه لقا صنملر الدی چوخ طرفه زمینه تخم سالدی
چون نذرلر اتدی هر مزاره چوخ قلدی نیاز کردگاره .»
انجام « ...
اولدلن ادب شعار ایدیردم تمکینمی استوار ایدریدم
اولمزدی بو حاله احتیاجم کیم اوله عذابله علاجم
منده ...»افتاده .

گزارش متن :
بخشی اندکی از داستان منظوم لیلی و مجنون است که به جهت افتادگی از آغار ،انجام و میانه مورد شناسایی دقیق واقع نگردید .. نسخه ای از لیلی و مجنون با لهجه آذری در کتابخانه موزه بریتانیا به شماره (Add.7936.9)نگهداری می شود که امکان دارد نسخه ای دیگر از همین اثر باشد و الله العالم ؛حاجی خلیفه تعدادی از لیلی و مجنون های ترکی را در کشف الظنون آورده که بیشترین آنها ترکی با لهجه عثمانی می باشند ؛برخی از سرایندگان لیلی و مجنون به زبان ترکی عبارتند از: ۱.محمدبن سلیمان بغدادی متخلص به فضولی (متوفای ۹۶۳ ه./۱۵۵۶ م) ،۲. شاهدی ادرنوی (زنده به سال ۸۸۱ ه./۱۴۷۶ م)،۳.حمدالله بن آق شمس الدین (متوفای ۹۰۹ ه./۱۵۰۳-۴ م)،۴.خلیفه،۵.جلیلی برسوی ،۶. عبدالوهاب بن عبدالکریم رومی متخلص به خیالی (متوفای حدود ۹۲۹ ه./۱۵۲۳ م)،۷.عیسی متخلص به نجاتی (متوفای ۹۱۴ ه./۱۵۰۸-۹ م)،۸.صالح بن جلال (متوفای ۹۷۳ ه./۱۵۶۵-۶۶ م)،۹.امیر علیشیر نوایی (متوفای ۹۰۶ ه./۱۵۰۰-۱ م)،۱۰.سنان بن سلیمان متخلص به چاکری و...؛همچنین در قاموس الأعلام ،دانشمندان آذربایجان ،إیضاح المکنون و لغت نامه دهخدا از شاعران دیگری همچون :بهشتی ،احمدی و محوی نیز نام برده اند که دارای منظومه لیلی و مجنون بوده اند .

گزارش نسخه :
نوع خط :نستعلیق تاریخ کتابت :[سال ۱۲۶۰ ه./۱۸۴۴ م]محل کتابت: [تفلیس]عنوانها و نشانیها :قرمز نوع کاغذ :فرنگی تعداد برگ :۱۳(۲۵a-۳۸b) تعداد سطر:میانگین «۲۳»اندازه متن ۱۵×۶ س اندازه جلد ۲۰/۵×۱۲/۵ س نوع جلد :تیماج قهوه ای روشن با ترنج گل و بوته .

ویژگیهای نسخه :
بخشهایی از برگها نانوشته و سفید مانده است ؛در برگ «۳۱»چندین مهر بیضی با عبارات:« باقر الطباطبائی ۱۲۸۶ »،«باقر الطباطبائی ۱۲۸۷ »و«باقر الحسینی ۱۲۶۹ »آمده است؛آثار اندک رطوبت و ترمیم در برخی برگها دیده می شود . تاریخ و محل کتابت به قرینه رساله پیشین همین مجموعه نگارش یافت .
إیضاح المکنون فی الذیل علی کشف الظنون ،ج ۲ صص ۴۱۸-۴۱۷؛دانشمندان آذربایجان ،ص ۵۴۹ ؛کشف الظنون ،ج ۲،صص ۱۵۷۲-۱۵۷۱ ؛لغت نامه دهخدا ،ذیل ماده (لیلی بنت سعد بن ربیعه)؛

«شماره ۶۴۲۹ مجموعه

اوچ شاهزاده

گئچمیش سایی نین اردی و..
گئنجه پادشاه بؤیوک اوغلانی چاغیریب دئدی: - اوغلان، گؤرورم سن بیر عاغیللی، کامالللی اوغلانسان. من ده تا قوجالمیشام. اؤولاد قیسمیندن یاخشی بیر قیزیم وار. گل ائله اونون کیبینی کسدیریم سنه، پادشاهلیغی دا وئریم سنه، من بو قوجا واختیمدا بیر آز راحاتلانیم. اوغلان مثلای قارداشلارینا آچدی، اونلار راضی اولمادیلار. بؤیوک اوغلان دئدی: - یوخ، ددم منه دئییب کی، قاباغینا چیخان قیسمتی تپیکله مه! بو بیر قیسمتدی کی، منیم قاباغیما چیخیب. من قالاجاغام. آتالاری نین سؤزو اونلارین دا یادلارینا دوشدو. هامیسی راضیلاشدیلار. قیرخ گون، قیرخ گئنجه توی ائله دیلر، پادشاه قیزی دا، تاجی دا وئردی اوغلانا. قارداشلاری بونونلا گؤروشوب یولا دوشدولر. بیر نئچه گون گئدندن سونرا گلیب ایکی یولون آیریجینا چاتدیلار. اؤپوشدولر، گؤروشدولر، اورتانجیل اوغلان بیر یولنان، کیچیک اوغلان دا بیر یولنان گئتمه یه باشلادیلار. کیچیک اوغلان گئتمکده اولسون، بیز گؤرک اورتانجیل اوغلانین باشینا نه گلدی. اورتانجیل بیر اوغلان گئدیب، گئدیب بیر شهره چاتدی. شهرین مئیدانچاسینا چاتاندا گؤردو کی، جاماعات بیغیشیب دیوارا وورولموش بیر شکله باخیرلار. یاخینلاشدی، باخدی کی، بیر قیز شکلیدی.

آردی وار

یاریمین

حمد و لیل الله، یاریمین گؤردوم اوزون،
دل ربا دلداریمین گؤردوم اوزون،

طورسی طراریمین گؤردوم اوزون،
گؤزلری مکاریمین گؤردوم اوزون.

طنزشاعرلریمیز

حسن رحمانی

حسن رحمانی متخلص به ایاز در سال ۱۳۵۳ شمسی در روستای شور درق (شوردره)شهرستان مرند متولد شد. وی تحصیلات ابتدایی خود را در همان روستا به پایان برد و تا اتمام دوران دانشگاه در شهرهای مرند و تبریز ادامه تحصیل داد. هرچند رحمانی به دنبال تصادف رانندگی در سال ۱۳۸۰ مجبور به خانه نشینی شد ،مشکلات جسمانی مانع از ادامه تلاش و فعالیت وی و در زمینه شعر و ادبیات ترکی نشده است نمونه هایی از شعرهای او را می خوانید:

قوجالیق

بیر قوجا کی سینی کئچیر یئتمیشی
لازیم اولور هر نه سایاق کیش پیشی
سانکی زامان بیرده دونور اوله
خیردا اوخشالار تک اولور چوخ ایشی
قاپسایبر الزایمر اونون بئینینی
یادینه گلمیر آرا بیر کئچمیشی
یای گونو ایندی اوشویور ال قولو
یای کیمی سابق دوشونردی قیشی
تور موزونون لئنتلری ساخلامیر
شالوارا هردن دامیزیر جیش میشی
یول یئرییینده نئچه جور سس وئریر
دیلده کی از بر اولور ویش ویشی
دیشلری چوخداندی گئدیب رحمته
یوخدور آغیزدا سایبلا بیردیشی
آلتداکی انگینده نه وار چئینه بیر
یاخشی یئییر گاه یوموشاق کیشمیشی
دیل داماغیندان داها داد دوز قاچیب
سئچمه بیر هردن چیی ایله پیشمیشی
حوصله سی یوخدو سیله بورنونو
دوکتور هله تجویز ائدیر ورزیشی
گؤزلرینی گؤرمک اوچون هئی قییر
دونیانی گاه قاره گؤرور گاه میشی
سن جوان عؤمرونده قوجالدین آیاز
چک قوجالاردان داها بو قمیشی
بو قوجالار گنجی دی گر آنلاساق
آرواد اولا بو قوجا ایسته ر کیشی

❋قایناق:۶۰۰شاعردن طنز شعرلر کتابی

آذربایجان ادبیات تاریخنه بیرباخیش

-۶-۱۹-جو عصرین ایکینجی یاریسیندا ادبیات

گئچمیش سایی نین آردی و...
سید عظیم شیروانی تدریس ایشی ایله یاناشی شاماخی دا«بیت الصفا»ادبی محفیلی تشکیل ائدیب بیخود،راغب ،غافل ،ضوئی و صفا کیمی شاعرلری بورایا توپلامیش و اونلارا رهبرلیک ائتمیشدیر . سید عظیم ین باشقا محفللرین شاعرلری خصوصیله باکی شاعرلری ایچریسینده چوخ نفوذ و حؤرمتی وار ایدی . او تئز -تئز باکی یا گلیر و بورادا تشکیل ائدیلن شعر و ادب مجلسلرینده اشتراک ائدردی . سید عظیم مولوی ،سعدی ،فضولی و جامی دن ترجمه لر ائدیر،بعضا ده اولانلارا نظیره لر یازیردی . اؤرونون سؤیله دیگی غزللرینده حافظ و فضولی یولونو ایزله میشدیر ؛او فضولی دن سونرا آذربایجانین ان گؤرمکلی غزل شاعری دیر. شاعرین شوخ و نیک بین دونیا گؤروشونو ایفاده ائدن غزللریله برابر زامان و حیاتدان شکایت ائدن غزللری ده واردیر. بئله غزللرینده هجران غمینی ،فلک ستمینی ،طعنه ی رقیبی و درد دل بیماری ایفاده ائدیر:

من بیلمه رم کی هانسی غمی ائیله یم بیان
یوخدور شماره سی الم و بی شماریمین
هجران غمی، فلک ستمی ،طعنه ی رقیب
کسمیش قراریني بو دل بی قراریمین

غزللرینده فضولی کیمی سئوگی دن و گؤزه للردن جور جفانی و بلانی اؤزو اوچون بؤیوک بیر سعادت بیلمیشدیر.

جسم دن جان آلماغا گر اولسا فرمانین سنین
جانا منت دیر اولام ای دوست قوربانین سنین
گر تؤکرسن ای خلیلیم قانیمی غم ائتمه رم
غم بودور کیم، گر باتا آل قاناد دامانین سنین

فصولی تأثیریله یازدیغی بیر نئچه کدرلی فلسفی غزللری مستثنا اولاراق،سیدین غزللرینده عمومیتله نیک بین ،کاما چاتمیش نشئه لی بیر روحون ایفاده سی گؤرونور . اونون غزللری نین چوخو اونون شخصی حیاتی ایله علاقه داردیر . بو غزللرده بعضا یاخین دوست و یولداشلارینا اؤز بزم مجلسلرینده راست گلدیگی گؤزه للری ،شرابی و ذوق و صفانی ترنم ائتمیشدیر :

دون گئنجه منه همبزم بیر سمنبر ایدی
مه جمالی ایله گؤزلریم منور ایدی
باشیمدا نشئه ی می ،خاطریمده ذوق و صفا
بیر الده طره ی دلبر بیر الده ساغر ایدی

آردی وار